

Bijlage 4: voorbeeld casuïstiek

Nota bene: onderstaande casuïstiek is bedoeld als voorbeeld van hoe mechanismen werken. De genoemde voorbeelden geven niet per definitie een actuele weergave van de huidige situatie in Amsterdam. Daar waar op basis van onderstaande voorbeelden al actie ondernomen kon worden is dat gedaan; voorstel van het College is middels pilots volgens de onderstaand beschreven kijkrichting te onderzoeken welke fraudevormen in Amsterdam daadwerkelijk voorkomen en daarop samen met andere overheidspartners op te treden.

Fraude met Zorgtoeslag

Slimme vergelijking van gegevens laat zien dat er ook fraude is op het gebied van zorg. Veel mensen ontvangen momenteel zorgtoeslag, maar niet alle recipiënten zijn in het geval van oneigenlijke ontvangst voornemens deze toeslag terug te betalen. Waar wonen deze fraudeurs eigenlijk? Het geval van Janeck werkt verhelderend.

Janeck heeft een schuld van ongeveer 4000,- euro opgebouwd. Niet vanwege boetes of achterstallige belastingen, maar vanwege onterecht ontvangen zorgtoeslag. Janeck schreef zich netjes in en deed een verzoek tot voorschot. Zoals gebruikelijk boekte de rijksbelastingdienst het bedrag maandelijks over op zijn rekening. Gebruikelijke gang van zaken? Jawel, afgezien van het feit dat Janeck al lang niet meer in Nederland woonde. Wanneer de zorgverzekeraar hem een verzoek tot premie betalen toestuurt blijft deze zonder respons. Terug in eigen land vertelt Janeck mooie verhalen over de uitstekende behandeling van klachten aan zijn knie in de Nederlandse zorg, en de bonus die hij op de koop toe ontving van de Nederlandse belastingdienst.

Dubbele Hypotheekrenteaf trek

Een groot deel van Nederland ontvangt hypotheekrenteaf trek. Maar niet in alle gevallen is dit terecht. Ben en Clara vertellen op verjaardagen honderduit over hoe zij de rijksbelastingdienst voor het lapje houden.

'sinds vorige week hebben we weer een nieuwe huurder op de Flierbesweg', laat Clara nonchalant vallen. Aan die straat ligt het huis waarop Clara officieel staat ingeschreven in het GBA. 'Ja', buldert Bert, 'die stakker betaalt 1500,- per maand voor die woning met wat meubels erin'. Een neef van Clara wil weten hoe het stel dit met hun hypotheekrenteaf trek heeft geregeld. 'Heel simpel', legt Bert uit. 'We spreken met de huurder af dat hij niet bij de gemeente inschrijft. Daardoor is Clara officieel nog steeds de bewoner. Dat is dus dubbele hypotheekrenteaf trek voor ons!' Gevraagd naar de kans op ontdekking trekt Clara een grimas. 'De gemeente komt er toch nooit achter zolang de onderhuurder zich niet probeert in te schrijven'.

Het stel uit dit voorbeeld zou tegen de lamp lopen wanneer de overheid informatie uit Atlas zou vergelijken met de GBA inschrijving en de huwelijkse staat van personen. Licht allereerst de particuliere eigenaren uit het bestand. Selecteer vervolgens de stellen met huwelijkse staat 'getrouwd' en kijk of ze gescheiden ingeschreven staan.

Deze aanpak kan landelijk ingezet worden bij de bestrijding van hypotheekfraude, fraude met uitkeringen volgens de Algemene ouderdomswet (AOW) en fraude met bijstandsuitkeringen. Hoeveel mensen hebben bijvoorbeeld een zelfstandige AOW uitkering en zijn toch gehuwd? Een start zou zijn om aan de Sociale Verzekerings Bank (SVB) een bestand te vragen met alle gehuwden met zelfstandige AOW uitkering. Wat voor acties onderneemt SVB al om te voorkomen dat sprake is van bovenstaande fraude?

Studiebeurs-carrousel

De uitwonende beurs was ooit bedoeld voor studerenden die niet langer in het ouderlijk huis woonden. Veel studenten aan een Middelbare Beroeps Opleiding (MBO) maken nu eenzelfde verhuisbeweging waarmee recht op een uitwonende beurs ontstaat. Op de controles die de dienst handhaving in Amsterdam uitvoerde, op basis van door Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) uitgereikte risicoprofielen, bleek een groot gedeelte niet te kloppen. De familie Loukili laat zien hoe makkelijk misbruik binnen dit systeem is.

Ahmed, Aicha, Fahroud, Abdel, Abbes, Badria, Basma, Chadia en Charifa zijn neefjes en nichtjes van elkaar en groeiden op in Amsterdam Slotervaart. Zij zijn het deel van de familie dat onderwijs aan een Amsterdams MBO volgt, op 10 minuten lopen van de wijk waarin zij zijn opgegroeid en tot voorheen woonden. Nu zij studeren wonen zij echter op kamers. Maar niet in een studentenhuus:

Ahmed woont bij zijn tante, de moeder van Aicha. Aicha woont bij de zus van Fahroud. Fahroud woont bij zijn broer. Abel woont bij de vader van Abbes. Abbes woont bij de ouders van Badria in, terwijl Badria zich samen met Basma en Chadia heeft ingeschreven bij de zus van Charifa. Charifa zelf woont bij haar oom, de vader van Ahmed.

Hoewel... wonen? Zij staan ingeschreven in het GBA. In werkelijkheid wonen allen nog in dezelfde wijk als waar zij opgroeiden en onderwijs volgden. Sommigen wonen nog in dezelfde straat, sommigen nog in dezelfde flat en sommigen wonen zelfs nog op dezelfde verdieping als hun ouderlijk huis. Zij komen allemaal in aanmerking voor een uitwonende studiebeurs.

Energie

Niet alleen in de relatie tussen burger en overheid komt fraude voor. Ook de semioverheid ziet zich met deze problematiek geconfronteerd. Vaak vervullen deze deels private organisaties tegelijkertijd een publieke taak. Zo heffen energieleveranciers energiebelasting voor de overheid. Maar in sommige gevallen valt deze belasting niet te heffen, omdat de belastingplichtige alweer vertrokken is naar een onbekende bestemming.

Karel snapt dit als geen ander. Hij bewoont in Amstelveen een tussenwoning. Administratief staat deze woning overigens leeg. Karel staat in de GBA niet op dit adres ingeschreven. Dat is wel zo makkelijk, want het scheelt hem een slok op een borrel in de gemeentebelastingen. Bovendien zit hij er deze winter daarom zowel financieel als qua temperatuur warmpjes bij. Want de netbeheerder en energieleverancier voorzien hem zonder probleem van stroom. Aansluitingen worden immers niet tegen het GBA aangehouden.

Bovenstaande fraudevorm is eenvoudig op te lossen met een GBA vergelijking. Er zijn adressen genoeg waar wel gebruik is, maar geen inschrijving. Na enkele onbetaalde rekeningen is het haasje gevlogen. Rechtsmiddelen om de schuld te verhalen lopen stuk vanwege de ontbrekende GBA inschrijving. Niet alleen de energieleveranciers zijn hiervan de dupe. Ook overheden worden hierdoor geraakt in hun inkomstenderving door misgelopen belastinginkomsten.

Crimineel woninggebruik

Amsterdam telt ruim 16.000 adressen waarop langer dan één jaar geen GBA inschrijving is. Mogelijk is hier wel sprake van bewoning. Soms is er echter ook sprake van een buitensporig groot aantal mutaties binnen een pand over een relatief korte periode. Dit betreft deels pied-à-terre of te koop staande woningen. Vermoedelijk is een deel van deze woningen echter in gebruik door zware criminelen.

Oudezijdse Draaiburgwal 3 lijkt een heel gewoon huis. Maar sommige panden zijn minder gewoon dan anderen. De huizen rondom nummer 3 kennen gemiddeld eens in de 8 jaar nieuwe bewoners. Voor dit omgebouwde pakhuis op nummers 3 gelden andere getallen. In de afgelopen

drie jaar vonden er 30 mutaties plaats op de bewoning van het pand. Iedere keer waren de bewoners Pakistanen, dan wel Oost-Europeanen. Het GBA geeft van deze vreemde gang van zaken geen automatische melding. Zonder dat de overheid leert wat er echter deze vreemde administratieve wijzigingen schuilt, is het daarom ook mogelijk dat bepaalde fraudevormen nog compleet buiten beeld zijn.

Witwassen

Stichtingen zijn een nuttige wettelijke constructie. Echter niet iedereen gebruikt deze rechtsvorm voor het verenigen van duivenfokkers of de plaatselijke toneelvereniging.

Zoals sommigen postzegels sparen, spaart Jaap stichtingen. Jaap weet namelijk als geen ander dat het stichtingenregister niet wordt vergeleken met de gegevens van de GBA, de belastingdienst, Kamer van Koophandel (KvK). Ook heeft de Financial Intelligence Unit van de recherche, belast met het opsporen van ongebruikelijke en verdachte transacties, geen zicht op deze 'black-boxes. Dit komt Jaap 'wel goed uit'. Het wil namelijk wel eens voorkomen dat hij inkomsten die het daglicht niet kunnen verdragen wit wil wassen. Doordat de overheid de beschikbare informatie niet op een slimme manier vergelijkt legt zij Jaap in ieder geval geen strobreed in de weg.

Het draait in hoge mate om de integriteit van de registraties. Deze moet betrouwbaar zijn. Door matching van adres-, bedrijfs-, inkomens- en persoonsnaam gegevens is te zien wat er niet klopt in deze registraties en komt enorm veel potentiële ondermijning boven water.

Criminele Netwerken

Opsporing werkt vanuit een incident naar een dossier met een verdachte en een feit toe. Deze benadering is niet gericht op het in beeld krijgen van het integrale plaatje. De criminele ondermijnende constructies komen daardoor slechts sporadisch en moeizaam in beeld. Sommige multinationals hebben de volledige 'supply-chain' van hun product in handen. Van grondstof tot eindproduct. Criminele netwerken blijven in de informatiesamenleving niet achter bij hun commerciële spiegelbeeld.

Het West-Afrikaanse criminele netwerk 'Airegin' beschikt in Nederland over huisvesting, bedrijven, stichtingen, werkgeversverklaringen, identiteiten, vergunningen en contacten met internationale componenten. Zo heeft de organisatie alle faciliterende onderdelen voor crimineel handelen in eigen hand. Wel zo efficiënt. Bijkomend voordeel is dat het voor opsporingsinstanties vrijwel onmogelijk is om de rode draad in deze fraude te ontwarren. Airegin maakt dankbaar gebruik van het feit dat iedere opsporingsinstantie in Nederland de activiteiten beperkt tot het eigen beleidsterrein.

Zoals toen de organisatie ter ore kwam dat een team van 12 rechercheurs, 1 analist en 2 financieel experts trachtte middels arbeidsintensieve vorderingen de vastgoed- en bedrijfsposities van het netwerk bloot te leggen. Vanuit het oogpunt van beheersbaarheid koos de recherche uiteindelijk voor een eenvoudige aanklacht: drugshandel en oplichting in geïsoleerde gevallen. De werkelijke criminele structuur bleef hierdoor buiten beeld.

Naderhand toverde een geautomatiseerde scan van het Vastgoed Intelligence Center in 2 dagen een completer beeld van de situatie en de verdachten tevoorschijn dan het team handmatig bij elkaar wist te rechercheren. Een verdachte uit de zijlijn van het onderzoek bleek plotseling de grootste hypotheekfraudeur van Amsterdam Zuid-Oost. Wanneer de rechercheurs vooraf op een slimme wijze van informatie gebruik hadden kunnen maken was de capaciteit anders ingezet met een groter effect tot gevolg.

Katvangers in de horeca.

Amsterdam heeft indertijd het probleem van katvangers in de horeca (personen die over de vereiste horecapapieren beschikken en voor een eenmalige vergoeding de horecaverunning op hun naam zetten) onder controle gekregen door samen met het toenmalige Gemeenschappelijk Administratiekantoor (GAK) na te gaan of er premieafdracht plaatsvond. Er zullen immers maar weinig personen zijn die als vrijwilliger in een horecaonderneming als bedrijfsleider gaan werken. De eigenaren van de horeca inrichtingen die geen premie hadden afgedragen kregen een aanslag met terugwerkende kracht. Het was gauw gedaan met het fenomeen van horecakatvangers.

GBA-fraude

In de GBA van Amsterdam staat een persoon van circa 50, die een huis bezit, waarvoor hij hypotheek-rente-aftekt geniet. Hij staat daar ingeschreven, maar op dat adres zien we ook drie studentes ingeschreven, die gemiddeld 1-2 jaar daar wonen. Af en toe duikt er ook een 'VOW-er' op: iemand die meestal onvindbaar is voor de overheid (vertrokken onbekend waarheen), maar die af en toe 'opduikt'. Meestal omdat hij/zij een paspoort of ID-bewijs nodig heeft, of een auto op zijn naam wil zetten. Deze persoon 'verdwijnt' na verloop van tijd weer van de overheids-radar. Wat wij voorstellen is het volgende. Begin niet met de regeling, maar met de persoon. De man in kwestie woont niet op dat adres, hij verhuurt het aan studentes. Maar administratief woont hij daar wel. Feitelijk woont hij samen, maar dan wel met iemand die een uitkering heeft. Dat 'kost' hem/haar de uitkering, vandaar dat ze 'sjoemelen'. Tegelijkertijd wordt de hypotheekrente ten onrechte genoten (scheelt de rijksoverheid tot 10.000 euro per jaar), worden de huuropbrengsten verzwegen (mogelijk ook 10.000 euro p.j.), wordt er ten onrechte een uitkering genoten (15.000 euro per jaar) en is de kans groot (vanwege norm-vervaagd optreden) dat beide personen ook zwart geld verdienen.

Het voorstel van Initiatief één Overheid is om een dergelijk persoon in alle facetten van frauderend optreden tegelijkertijd aan te pakken. En tegelijk alle personen die hetzelfde gedrag vertonen (vandaar patroon, in plaats van profiel) aanpakken. Vanuit de GBA is een dergelijk patroon vrij snel te detecteren.

Polisadministratie

In de Polisadministratie (alle werkgevers melden elke maand salaris- en werk-gegevens van al hun medewerkers, elektronisch) van het UWV is te zien dat sommige bedrijven mensen voor 2 uur per dag in dienst hebben, 5 dagen per week. Een concreet praktijkvoorbeeld was een verhuisbedrijf gevestigd in Den Haag met verhuizingen in Zwolle. Met een dienstverband van 2 uur per dag is dat praktisch onmogelijk. Het patroon dat hier achter zit is het volgende: je geniet een uitkering voor 75% van je werktijd. Officieel werk je 25%, verdeeld over 2 uur per dag. Jouw baas betaalt jou zwart, hij verzwijgt de inkomsten (btw mislopen, winstbelasting mislopen) en jij verzwijgt het zwarte werk. Het voorstel van Initiatief één Overheid luidt: pak niet alleen de ene persoon aan, die dit ten onrechte doet, maar zoek gelijk alle personen die deze 'truc' uithalen. Richt je ook op de werkgever, en pak deze fiscaal en premie-technisch aan. Controleer ook op adres-niveau wat hier aan de hand is.

Vergelijkbare aanpakken zijn mogelijk rond coffeeshops (waar de enorme omvang van zwart geld circuit bepaald negatieve effecten heeft op ondernemers die zich wel houden aan de wet), rond illegale onderhuur (een derde deel van de Amsterdamse kamers op Kamernet wordt geadverteerd met 'inschrijving in GBA niet toegestaan'). Maar ook rond allerlei ongewenste, economische activiteiten (zwarte handel in bepaalde buurten), is dezelfde aanpak denkbaar.

Paspoort-signalering

Ook rond paspoort-signalering zien we dat het overheidsoptreden niet zo effectief is als gewenst wordt. Allereerst blijkt de effectieve paspoort-signalering maar mondjesmaat voor te komen. Van de 50.000 veroordeelden, die nog niet in de gevangenis terecht zijn gekomen, zijn er 1566 zodanig veroordeeld dat zij voor 'paspoort-signalering' in aanmerking zouden komen. Door zeer strikte interpretatie van het Openbaar Ministerie (OM) staan er uiteindelijk maar 217 gesignaleerd. Initiatief één Overheid stelt voor Hier is ons voorstel om uit te zoeken welke van de 50.000 veroordeelden problematisch gedrag voor de gemeente Amsterdam veroorzaken.

Vervolgens is uit te zoeken in hoeverre deze personen bij andere overheidsorganisaties wel bekend zijn. Genieten zij een uitkering, hebben zij een paspoort aangevraagd, werken zij (via UWV), hebben zij een bedrijf, hebben ze actieve relatie met belastingdienst (40.000 die bij de GBA als VOW bekend staan, hebben actieve relatie met belastingdienst, 6003 mensen wonen daarvan in Amsterdam, (postcodes 1000 t/m 1040 en 1091 t/m 1109)...), hebben zij rekeningnummers, etc.

Ook hier geldt: pak de personen (waarvan je vindt dat zij negatief gedrag vertonen ten aanzien van de rechtsorde) op alle terreinen tegelijkertijd aan, en maak het ze onmogelijk om 'tussen de naden van de publieke organisaties door weg te glippen'. Zo wordt normafwijkend gedrag moeilijker gemaakt, en indirect norm-volgend gedrag beloond.